

5. 5. 2023

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Spotřebitelská koupě po novele občanského zákoníku - jasnější a „evropštější“

Dne 6. ledna 2023 nabyl účinnosti zákon č. [374/2022](#) Sb., který významně mění české spotřebitelské právo, a to včetně příslušných ustanovení o spotřebitelské koupě v občanském zákoníku. Cílem novely je transpozice evropských směrnic,^[1] jakož i náprava nedostatků dosavadní právní úpravy. Tento článek upozorňuje na některé nejvýznamnější koncepční změny právní úpravy spotřebitelské koupě v občanském zákoníku.

Spotřebitelská koupě byla do 6. ledna 2023 obsažena zejména v ustanoveních o prodeji zboží v obchodě (§ 2158 až 2174 občanského zákoníku). Tato právní úprava obsahovala vícero výkladových problémů a z pohledu běžného spotřebitele byla značně nepřehledná. Jedná se přitom o oblast práva, se kterou se každodenně setkává a o níž by měla mít povědomí i široká laická veřejnost. Skutečnost, že i některé zcela základní otázky byly předmětem sporů a odlišných interpretací ze strany významných právních teoretiků, byla s ohledem na význam spotřebitelské koupě v každodenním životě velmi problematická. Novela spotřebitelského práva tyto nedostatky minimálně částečně napravuje.

Dosavadní právní úprava spotřebitelské koupě vycházela ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES ze dne 25. května 1999 o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží („**směrnice 1999/44/ES**“). Tato směrnice byla založena na principu minimální harmonizace.^[2] Členské státy tak mohly přijmout nebo ponechat v planosti i ustanovení zákona nad rámec minimálního standardu ochrany spotřebitele stanoveného směrnicí. Tak tomu bylo i v případě českého občanského zákoníku. V evropském srovnání zejména vyčnívala úprava zákonné záruky v délce trvání 24 měsíců, když ve směrnici, jakož i v mnoha jiných vnitrostátních úpravách tato lhůta představovala pouze lhůtu, v níž se má vada projevit, aby byla zachována práva spotřebitele z vad. Zákon č. [374/2022](#) Sb. v oblasti spotřebitelské koupě transponuje směrnici o prodeji zboží, která je naopak (zásadně) v režimu úplné harmonizace. Od textu směrnice se nelze odchýlit, ledaže to směrnice výslovně umožňuje. Členským státům tak není ponechán prostor ani pro přijetí pro spotřebitele příznivější úpravy. To se v české úpravní úpravě nejvýrazněji dotýká právě ustanovení upravujících práva spotřebitele z odpovědnosti za vady, resp. zákonné záruky.

Působnost speciálních ustanovení o spotřebitelské koupě

První nejasností dosavadní právní úpravy bylo již samotné označení příslušného pododdílu občanského zákoníku o prodeji zboží v obchodě a jeho věcná i osobní působnost.

Nově od 6. ledna 2023 se speciální ustanovení o spotřebitelské koupě v ustanovení § 2158 a násl. občanského zákoníku v souladu se směrnicí o prodeji zboží uplatní pouze při prodeji hmotné movité věci. Doposavad byla věcná působnost příslušných ustanovení občanského zákoníku podle převažujícího výkladu širší. Ustanovení pododdílu o prodeji zboží v obchodě se vztahovala na všechny koupě, kdy na straně prodávajícího byl podnikatel a k prodeji docházelo při jeho podnikatelské činnosti, ledaže na straně kupujícího byl rovněž podnikatel a při uzavření smlouvy bylo z okolností zřejmé, že se koupě týká také jeho podnikatelské činnosti. Uvedené platilo bez ohledu na předmět koupě. Občanský zákoník tak činil navzdory dikci směrnice 1999/44/ES, kterou příslušná

část občanského zákoníku transponovala. Směrnice hovořila pouze o „spotřebním zboží“, kterým může být v zásadě jakýkoliv hmotný movitý předmět.[3] Rovněž označení „prodej zboží“ v občanském zákoníku spíše evokoval, že uvedený pododdíl se má týkat pouze hmotných movitých věcí. Přes výše uvedené se však ustanovení o spotřebitelské koupi zboží nad rámec evropské předlohy vztahovalo jak na koupi věcí movitých, tak na koupi věcí nemovitých včetně jednotek. To činilo problém i z hlediska vztahu ustanovení o spotřebitelské koupi zboží a zvláštních ustanovení o koupi nemovité věci (§ 2128 až 2131 občanského zákoníku). Novela věcnou působnost v souladu se směrnicí o prodeji zboží adekvátně zužuje pouze na prodej „zboží“, tedy hmotných movitých věcí.[4]

Současně dochází i k upřesnění osobní působnosti příslušného pododdílu občanského zákoníku. Nově se zvláštní pravidla o spotřebitelské koupi vztahují pouze na spotřebitelské smlouvy, kdy na straně kupujícího je spotřebitel.[5] Podle dosavadního znění ustanovení § 2158 odst. 1 občanského zákoníku mohl být na straně kupujícího nejen spotřebitel, ale i jiná osoba, která nejednala v rámci své podnikatelské činnosti (např. spolek, SVJ, sociální družstvo). Tyto ostatní subjekty (nepodnikající právnické osoby) již nově nejsou zvláštními ustanoveními občanského zákoníku o spotřebitelské koupi chráněny.

Beze změny zůstává rozšíření věcné působnosti ustanovení o spotřebitelské koupi na smlouvu o dodání hmotné movité věci, kterou je nutno vyrobit nebo vytvořit (srov. § 2158 odst. 1, věta druhá).

Zrušení dvouleté zákonné záruky

Velký teoretický spor po přijetí občanského zákoníku se týkal charakteru ustanovení § 2165 odst. 1, podle něhož: *„Kupující je oprávněn uplatnit právo z vady, která se vyskytne u spotřebního zboží v době dvaceti čtyř měsíců od převzetí.“* Jednalo se o lhůtu reklamační, tedy lhůtu stanovenou pro uplatnění práv z odpovědnosti za (skryté) vady zboží, které mělo zboží při převzetí kupujícím? Nebo uvedené ustanovení zakládalo dvouletou zákonnou záruční dobu, během níž byl prodávající odpovědný za veškeré vady, které se na věci vyskytnou i po jejím předání? Evropská předloha ve směrnici 1999/44/ES přitom s ohledem na minimální harmonizaci nebránila ani jednomu z těchto možných výkladů.

Přestože bylo v literatuře možné zaznamenat oba výše zmíněné názory, prosadil se nakonec výklad zastávající koncepci zákonné záruky. Finálně tak rozhodl Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 29. října 2020, sp. zn. 33 Cdo 416/2020, publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Terminologicky sice do jisté míry nekonceptně označil zákonnou záruku podle § 2165 odst. 1 občanského zákoníku za „zákonnou povinnost z vadného plnění“, což by mohlo evokovat právě první z výše nastíněných výkladových variant, tedy odpovědnost za vady, které mělo zboží při převzetí kupujícím. Z dalšího textu rozsudku je však patrné, že Nejvyšší soud zastává výklad ustanovení § 2165 odst. 1 kontinuálně navazující na předchozí právní úpravu 24měsíční záruční doby v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník („SOZ“)[6], ve znění účinném od 1. ledna 2003[7]. Závazek prodávajícího se tedy nevztahuje pouze ke stavu věci v okamžiku převzetí ze strany kupujícího. Proávající má podle § 2165 odst. 1 občanského zákoníku rovněž zajistit, aby kupující mohl *„po určité době (dvaceti čtyř měsíců) věc bezvadně užívat“*.

Novela občanského zákoníku uvedenou koncepci v souladu se směrnicí o prodeji zboží zásadně mění. Zákonná dvouletá záruka byla s účinností od 6. ledna 2023 zrušena.[8] Žádné zákonné ustanovení spotřebiteli nově negarantuje, že si zboží rovněž po dobu dvou let udrží ty vlastnosti, které mělo mít v době předání. Účelem ustanovení § 2165 odst. 1 občanského zákoníku již není zajištění bezvadného užívání zboží ze strany spotřebitele po 24 měsících. Garantován je pouze stav k okamžiku převzetí, přičemž existující vady zboží se mohou projevit až v době dvou let od převzetí.[9] Tuto dobu je možné zkrátit až na jeden rok v případě koupě použité věci.

Spotřebitel tedy nově může reklamovat veškeré vady, které se na zboží projeví v době 24 měsíců od jeho převzetí, a to pouze za podmínky, že tyto vady existovaly již v době převzetí zboží. Prokázat, že vada existovala již v době převzetí zboží, není z povahy věci snadné. Zákon proto usnadňuje důkazní situaci spotřebitele zakotvením vyvratitelné domněnky v ustanovení § 2161 odst. 5 občanského zákoníku, podle níž se má za to, že věc byla vadná již při převzetí, projeví-li se vada v průběhu jednoho roku od převzetí. V průběhu prvního roku po převzetí zboží se tedy presumuje, že věc byla vadná již od počátku a je na prodávajícím, aby případně prokázal opak, chce-li reklamaci zamítnout. Situace je tak pro spotřebitele do jisté míry fakticky obdobná, jako v případě dosavadní zákonné záruky s tím rozdílem, že prodávající má možnost prokázat, že vada v době převzetí věci neexistovala, a v důsledku toho reklamaci zamítnout. Po uplynutí prvního roku od převzetí zboží již vyvratitelná domněnka spotřebitele nechrání a naopak spotřebitel musí prokázat, že vytýkanou vadu mělo zboží již v okamžiku jeho převzetí. Za tím účelem bude typicky v případě zamítnutí reklamace potřeba vypracovat znalecký posudek. Vytkne-li spotřebitel vadu prodávajícímu oprávněně, dochází ke stavení obou výše zmíněných dob (doby 24 měsíců, během níž se musí vada projevit, i doby 12 měsíců, během níž se presumuje existence vady od počátku), a to po dobu, po kterou spotřebitel nemůže věc užívat.

Vada existující již v době převzetí zboží může mít různé podoby. Zásadní je, zda se projeví v prvních 24 měsících po převzetí věci. Příkladem může být např. vada spočívající v nesprávném výrobním procesu, která se následně projeví při užívání zboží. Důvodová zpráva výslovně zmiňuje počáteční vadu vycházkové obuvi, jejíž podrážka byla nedostatečně upevněna, přičemž tato vada se následně projeví během užívání oddělením podrážky od obuvi. Počáteční vada může spočívat i v nevhodném materiálu zboží. Reklamovat naopak nelze vadu, kterou spotřebitel sám způsobil. Vadou rovněž není běžné opotřebení věci (opotřebení způsobené jejím obvyklým užíváním).

Zrušení zákonné záruky a nový výše popsaný režim se týká až zboží zakoupeného od 6. ledna 2023. Na zboží zakoupené před 6. lednem 2023 se uplatní dosavadní právní úprava a spotřebiteli tedy svědčí režim zákonné záruky. To platí i v případě, je-li vada zboží reklamována až po 6. lednu 2023.

Závěr

S účinností od 6. ledna 2023 došlo k významným změnám v právní úpravě spotřebitelského práva. Tyto změny se dotkly i tzv. spotřebitelské koupě. Zákon č. [374/2022](#) Sb. v návaznosti na požadavky směrnice o prodeji zboží zásadně reformoval celou koncepci spotřebitelské koupě zboží v občanském zákoníku. Ta se v důsledku toho dále přiblížila právním úpravám ostatních evropských zemí. Změna se dotýká mimo jiné i osobní působnosti příslušného pododdílu 5 občanského zákoníku (§ 2158 až § 2174), který nově dopadá pouze na smluvní poměry mezi podnikatelem v pozici prodávajícího (příp. zhotovitele) a spotřebitelem v pozici kupujícího (příp. objednatele). Zvláštní ustanovení již nechrání jiné subjekty (byť nepodnikatele) jako jsou spolky nebo společenství vlastníků. Změna se týká i věcné působnosti dané úpravy, když zvláštní pravidla dopadají pouze na smluvní poměry, jejichž předmětem je hmotná movitá věc (zboží). Pro spotřebitelskou koupi nemovitých věcí se nadále uplatní pouze zvláštní ustanovení o koupi nemovité věci (§ 2128 a násl. občanského zákoníku) a obecná ustanovení o koupi.

V souladu s požadavky evropské předlohy došlo rovněž ke zrušení dvouleté zákonné záruky. Původní ustanovení o zákonné záruce nahradila zvláštní úprava uplatňování práv z vad zboží. Spotřebitel nově může uplatnit práva pouze z těch vad, které zboží mělo v okamžiku jeho převzetí spotřebitelem, a to ve reklamační lhůtě v délce tří let. Podmínkou je, že tyto vady se na zboží projeví v průběhu prvních dvou let od jeho převzetí. Důkazní situaci spotřebitele přitom usnadňuje existence vyvratitelné domněnky, že vada existovala již v době převzetí, pokud se projevila v průběhu prvního roku od převzetí. Během prvního roku je tak postavení spotřebitele nejvýhodnější. Reklamace může být zamítnuta pouze v případě, že prodávající prokáže (např. znaleckým posudkem), že vada v době

předání věci spotřebiteli neexistovala. V průběhu druhého roku od převzetí má spotřebitel situaci komplikovanější, neboť zde naopak on musí prokázat, že se jedná o počáteční vadu. V průběhu třetího roku je pozice spotřebitele již velice ztížena, neboť musí prokázat jak skutečnost, že se jedná o počáteční vadu, tak okolnost, že se tato vada projevila již v prvních dvou letech od převzetí.

JUDr. Michaela Bastlová

GLATZOVA & Co.

[GLATZOVA & Co., s.r.o.](#)

Betlémský palác
Husova 5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 401 440
e-mail: office@glatzova.com

[1] Konkrétně se jedná o tyto směrnice: (i) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2161 ze dne 27. listopadu 2019, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/6/ES, 2005/29/EU a 2011/83/EU, pokud jde o lepší vymáhání a modernizaci právních předpisů Unie na ochranu spotřebitele (modernizační směrnice), (ii) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/770 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a digitálních služeb (směrnice o digitálním obsahu) a (iii) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/771 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o prodeji zboží, o změně nařízení (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES a o zrušení směrnice 1999/44/ES („směrnice o prodeji zboží“).

[2] Srov. čl. 8 směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES ze dne 25. května 1999 o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží.

[3] Srov. čl. 1 odst. 2. písm. b) směrnice 1999/44/ES.

[4] Srov. ustanovení § 2158 odst. 1 občanského zákoníku a čl. 2 odst. 5) směrnice o prodeji zboží.

[5] Podle ustanovení § 419 občanského zákoníku je spotřebitelem každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.

[6] Podle ustanovení § 620 odst. 1 SOZ platilo, že při prodeji spotřebního zboží je záruční doba 24 měsíců.

[7] Po novele starého občanského zákoníku zákonem č. [136/2002](#) Sb., kterým došlo k transpozici směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží.

[8] Prodávajícímu nicméně nic nebrání, aby záruční dobu spotřebiteli poskytl v režimu tzv. smluvní záruky (záruky za jakost ve smyslu § 2113 a násl. občanského zákoníku), během níž není okamžik vzniku vady rozhodující. Rovněž prodávající odpovídá i za svá prohlášení vůči spotřebiteli učiněná i mimo samotnou smlouvu (např. reklamní slogany, osobní prohlášení atd.).

[9] Srov. čl. 10 odst. 1 směrnice o prodeji zboží: „Prodávající je odpovědný spotřebiteli za jakýkoliv nesoulad, který existuje v době dodání zboží a který se projeví do dvou let od doby dodání.“

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)